

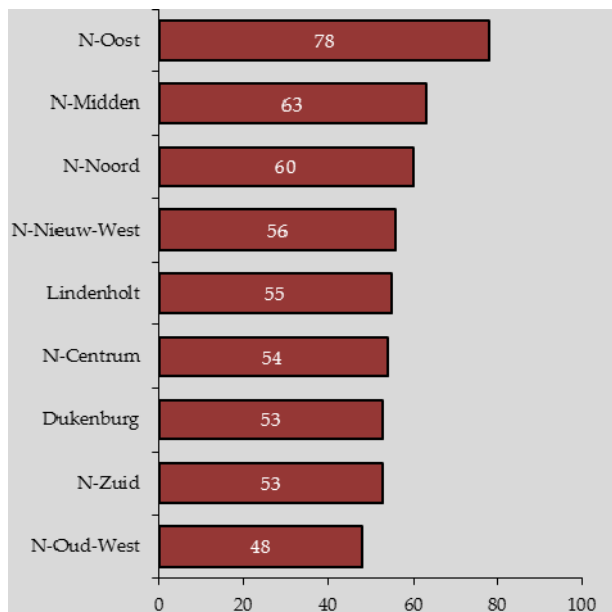
Sociale omgeving, integratie en maatschappelijke cohesie

Al vele jaren is het sociaal klimaat in Nijmegen redelijk stabiel. Over het algemeen zijn de burgers gehecht aan de buurt waar ze wonen en is de onderlinge cohesie op peil. Wel blijven er verschillen bestaan tussen de stadsdelen en in een aantal opzichten nemen die zelfs toe. Het aantal mensen dat vrijwilligerswerk doet is gestegen en nog steeds zegt een grote groep mensen over voldoende contacten te beschikken en zelfredzaam te zijn. Alhoewel de perceptie van jongerenoverlast niet gestegen is, blijft het wel om een hardnekkig probleem in bepaalde delen van de stad gaan. Met betrekking tot de multiculturele samenleving hebben we dit keer de focus gelegd op het mogelijk voorkomen van spanningen tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Maar gebleken is dat er wel irritaties over en weer zijn, maar nauwelijks spanningen.

I. SOCIAAL KLIMAAT (ALGEMEEN)

Nog steeds sterke gehechtheid aan de buurt

Van alle mensen die in Nijmegen wonen is 60% gehecht aan de eigen buurt. Tijdens de vorige metingen van de Stadspeiling bleek dat de verschillende stadsdelen qua gehechtheid naar elkaar toetrokken. Nu zijn de onderlinge verschillen (weer) iets groter. In Nijmegen-Oost blijkt bijna 80% gehecht te zijn aan de buurt waar men woont, in Nijmegen-Oud-West is dat minder dan 50%.

Illustratie 1: percentage bewoners dat gehecht is aan eigen buurt
Bron: Veiligheidsmonitor 2011

Wanneer we kijken naar de aandachtsgebieden in Nijmegen, zien we dat de gehechtheid aan de buurt op Dukenburg na overal onder de 50% zit.

Slechts 4% van de Nijmegenaren vindt het vervelend om in de eigen buurt te wonen. Grote verschillen tussen de stadsdelen zijn er niet. Wel is het zo dat in de aandachtsgebieden gemiddeld 7 à 8% van de bewoners aangeeft het vervelend te vinden aldaar te wonen.

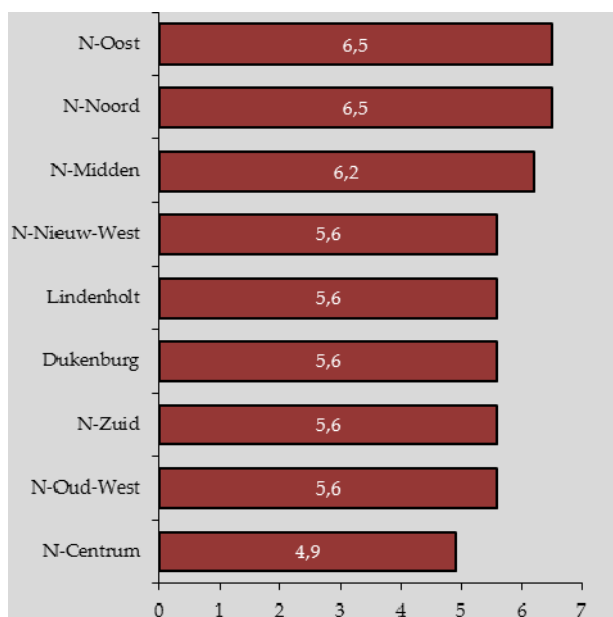
Sociaal klimaat redelijk stabiel

Aan de hand van een viertal stellingen is per stadsdeel een gemiddelde score voor sociaal klimaat berekend. De stellingen zijn:

- *Mensen in mijn buurt gaan op prettige wijze met elkaar om.* Hier antwoordt 62% met 'ja' op.
- *Ik voel me thuis bij de mensen in mijn buurt.* Hier zegt 52% 'ja'.
- *De mensen in mijn buurt kennen elkaar.* Hier zegt 42% het mee eens te zijn.
- *Ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid.* Hier blijkt 34% het mee eens te zijn.

Weliswaar zijn vooral de scores op de laatste twee stellingen niet zo hoog, maar dat hoeft niet zonder meer als negatief beoordeeld te worden. Relatief veel respondenten blijken namelijk niet zo zeer met 'nee' op de stellingen te antwoorden, als wel neutraal.

Net als bij vorige metingen blijkt in de stadsdelen Nijmegen-Oost, Nijmegen-Noord en Nijmegen-Midden het sociaal klimaat het hoogst te zijn. In Nijmegen-Centrum is het sociaal klimaat duidelijk het laagst.

Illustratie 2: waardering sociaal klimaat

Bron: Veiligheidsmonitor 2011

De lage score van Nijmegen-Centrum blijkt ook bij een aanvullende indicator. Op de vraag of men veel contacten met andere buurtbewoners heeft, antwoordt gemiddeld in Nijmegen 29% met 'ja'. Maar in Nijmegen-Centrum is dat slechts 12%. In Nijmegen-Noord daarentegen heeft 43% veel contacten met andere buurtbewoners.

Overigens vindt 35% van de Nijmegenaren dergelijke contacten met buurtbewoners belangrijk, maar vindt 27% dat die contacten niet belangrijk zijn. Er zijn geen substantiële verschillen tussen de stadsdelen.

Lagere scores aandachtsgebieden

Wanneer we de de antwoorden op de vier stellingen in de aandachtsgebieden bekijken, zien we dat deze daar opvallend lager zijn dan gemiddeld in de stad.

- *Mensen in mijn buurt gaan op prettige wijze met elkaar om.* Gemiddeld is 62% het hier mee eens, in de aandachtsgebieden is dat 48%.
- *Ik voel me thuis bij de mensen in mijn buurt.* Gemiddeld is 52% het hier mee eens, in de aandachtsgebieden 40%.
- *De mensen in mijn buurt kennen elkaar.* Gemiddeld is 42% het hier mee eens, in de aandachtsgebieden 33%.
- *Ik woon in een gezellige buurt met veel saamhorigheid.* Gemiddeld is 34% het hier mee eens, in de aandachtsgebieden 27%.

Tussen de aandachtsgebieden onderling zijn er wel duidelijke verschillen. De oude stadswijken en Hatert zitten nog relatief dicht in de buurt van het

stedelijk gemiddelde, met andere woorden is de sociale cohesie aldaar nog redelijk op peil. In de aandachtsgebieden in Nieuw-West, Dukenburg en Lindenholt is de afstand ten opzichte van het stedelijk gemiddelde vrij fors.

Beoordeling ontwikkeling van de eigen woonbuurt

Van alle inwoners van Nijmegen is 16% van mening dat de eigen woonbuurt er de afgelopen periode op vooruit is gegaan, maar vindt ook 15% dat er sprake is van achteruitgang. Opvallend is dat in Nijmegen-Oud-West 25% van de bewoners vindt dat de eigen woonbuurt vooruit is gegaan.

In heel Nijmegen zijn overigens meer mensen (ruim 40%) van mening dat de gemeente te weinig aandacht heeft voor de problemen in de eigen woonbuurt dan mensen (ruim 20%) die vinden dat de gemeente voldoende aandacht daarvoor heeft.

Het is moeilijk om hier een verklaring voor te vinden. We hebben namelijk geen relatie gevonden tussen dit oordeel enerzijds en de perceptie van (feitelijke) problemen anderzijds.

II. MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE

De meeste mensen hebben voldoende contacten

Het sociale netwerk van mensen bestaat niet alleen uit contacten in de woonbuurt. In de Stadspeiling is aan de respondenten gevraagd in welke mate zij contact hebben met vrienden/vriendinnen, niet-thuiswonende familieleden en/of naaste buren.

Het blijkt dat 86% van de Nijmegenaren minimaal maandelijks contact heeft met vrienden/vriendinnen, 80% met niet-thuiswonende familieleden en 64% met naaste buren.

77% heeft zonder meer voldoende contacten, zegt men. Van de overige personen zegt 15% op zich wel voldoende contacten te hebben, maar toch behoefte te hebben aan meer; terwijl 7% aangeeft duidelijk te weinig contacten te hebben. Binnen deze categorie bevindt zich een relatief grote groep bewoners van niet-westerse herkomst, die zonder naaste familie in Nijmegen woont.

Binnen de aandachtsgebieden valt op dat in Nieuw-West en Lindenholt een aanzienlijke groep (circa een kwart) van de bewoners zelden of nooit contact heeft met familieleden.

De meeste mensen zijn zelfredzaam

Aan de hand van een viertal bevindingen is de zelfredzaamheid van Nijmeegse burgers bepaald.

- 92% zegt goed voor zichzelf te kunnen zorgen.
- 86% geeft aan goed voor zichzelf te kunnen opkomen.
- 83% zegt alles (nog) goed aan te kunnen.
- 83% geeft aan over voldoende hulp en steun te beschikken, indien daar behoefte aan is.

Pas vanaf relatief hoge leeftijd – boven de zeventig jaar – nemen deze percentages af en is er dan (dus) sprake van een groter wordende groep die behoefte aan steun heeft.

Stijging aantal vrijwilligers

In 2009 gaf 30% van de Nijmegenaren aan vrijwilligerswerk te doen. Nu is dat 39%. De vijf meest genoemde activiteiten die vrijwilligers doen, zijn:

- voor clubs en stichtingen (anders dan sportverenigingen of bewonersorganisaties);
- voor sportclubs;
- in verband met familie- en burenhulp;
- in verband met hulp aan ouderen;

- op school (van de kinderen).

De helft van alle vrijwilligers is minimaal eens per week gedurende een aantal uren met de werkzaamheden bezig.

Het relatief hoge aantal vrijwilligers past in het beeld zoals dat onlangs door het Sociaal Cultureel Planbureau (in *De sociale staat van Nederland*) is ontwikkeld. In Europees verband blijkt ons land zich te onderscheiden door middel van een hoge graad aan vrijwilligerswerk en een hoge maatschappelijke betrokkenheid door middel van lidmaatschappen en deelname aan maatschappelijke activiteiten.

In Nijmegen zijn er wel relatief grote verschillen tussen de delen van de stad. In de niet-aandachtsgebieden bedraagt het percentage vrijwilligers steeds 45 à 50, in de aandachtsgebieden is het minder dan 35.

Participatie op wijkniveau

In welke mate komen de gesignaleerde ontwikkelingen qua maatschappelijke participatie (ook) tot uiting met betrekking tot activiteiten in de eigen leefomgeving?

Van alle Nijmegenaren beschouwt 71% zich als medeverantwoordelijk voor het wel en wee van de eigen wijk/buurt.

37% zegt ook daadwerkelijk te hebben deelgenomen aan activiteiten in de eigen leefomgeving. De hoogste percentages zijn we tegengekomen in Nijmegen-Noord (61) en Nijmegen-Oost (45).

Op de vraag of mensen zich actief hebben ingezet voor het verbeteren van de eigen leefomgeving (in de buurt), antwoordt 17% met 'ja'. In Nijmegen-Midden gaat het om 22% en in Nijmegen-Noord om 27%.

11% van de inwoners in Nijmegen zegt minimaal eens per maand in een wijkcentrum te komen.

Zeer ruime acceptatie homoseksualiteit

Meer nog dan in 2009 - toen de acceptatie van homoseksualiteit in Nijmegen al zeer hoog bleek te zijn - staan de burgers van Nijmegen open voor seksuele diversiteit.

- Dat homo's en lesbiennes hun eigen leven moeten kunnen leiden wordt door 96% beaamd.
- Dat homo's en lesbiennes met personen van het eigen geslacht mogen trouwen vindt 93% een goede zaak.
- Wanneer mannen of vrouwen elkaar in de openbaarheid zoenen, vindt 20% dit een probleem (waar men zich aan stoort).

Net als in 2009 is de acceptatie van homoseksualiteit het geringst bij de burgers van niet-westerse herkomst. Van deze mensen vindt 79% dat homo's en lesbiennes hun eigen leven moeten kunnen leiden, maar vindt 7% dat dit niet acceptabel is. Van deze mensen vindt 67% dat homo's en lesbiennes met personen van het eigen geslacht mogen trouwen, maar is 16% van mening dat dit niet geoorloofd is.

Nog steeds hardnekkige overlast jongeren

Gemiddeld ervaart 13% van de Nijmeegse burgers vaak en 36% soms overlast van jongeren. Dat is relatief veel, maar wel redelijk stabiel gedurende een aantal jaren. Probleem is dat de perceptie van jongerenoverlast vooral in de aandachtsgebieden hardnekkig is.

Aandachtsgebied(en)	vaak	soms
Hatert	24%	32%
Nieuw-West	20%	36%
Lindenholt	17%	38%
Dukenburg	14%	38%
Oude stadswijken	12%	40%
Nijmegen gemiddeld	13%	36%

Illustratie 3: percentage dat jongerenoverlast ervaart
Bron: Veiligheidsmonitor 2011

III. INTEGRATIE OF SPANNINGEN OP HET GEBIED VAN DE MULTICULTURELE SAMENLEVING?

Nieuwe accenten

Eenzijds als gevolg van reële verbeteringen in de positie van niet-westerse burgers (in Nederland), anderzijds door nieuw kabinetsbeleid zijn nieuwe accenten gelegd op het gebied van de multiculturele samenleving. De bedoeling is dat doelgroepenbeleid niet meer gevoerd wordt en de aanduiding 'allochtoon' verdwijnt. Het kabinet staat *mainstreaming* voor, dat wil zeggen dat verschillen tussen mensen vooral in de vorm van maatwerk binnen regulier beleid aan de orde komen. In Nijmegen betekent dat bijvoorbeeld dat in 2012 het nu nog specifieke beleid voor Antilliaanse, Marokkaanse en Somalische risicjongeren wordt afgebouwd.

Andere belangrijke ontwikkelingen zijn:

- Landelijk een toenemende aandacht voor de groeiende groep arbeidsmigranten uit landen als Bulgarije, Polen en Roemenië. Vooral in de grote steden ontstaan door deze groei nieuwe integratieproblemen in dezelfde wijken waar eerder spanningen bestonden als gevolg van concentraties personen met een niet-westerse achtergrond. In Nijmegen is het aantal migranten uit Midden-Europese landen in de afgelopen jaren flink gegroeid, maar vooralsnog is onzeker of dit tot (nieuwe) problemen zal leiden.
- Uit landelijk onderzoek (UvA, NICIS Instituut) blijkt een gestage positieve ontwikkeling van de tweede generatie Turkse en Marokkaanse Nederlanders. Voor zover zich integratieproblemen voordoen, zijn die tegen de heersende opinie in eerder bij Turkse dan bij Marokkaanse Nederlanders te vinden. Het betreft dan vooral een (groeiende) kloof op sociaal-cultureel gebied.
- Voor zover er maatschappelijke problemen zijn, zijn die uiterst divers over de verschillende herkomstgroepen verdeeld. Zo bleek afgelopen jaar uit een in Nijmegen verricht onderzoek naar de positie van Afrikaanse Nijmegenaren, dat die positie heel verschillend is qua specifiek land van herkomst. Vooral de positie van Somalische Nijmegenaren blijkt erg kwetsbaar te zijn.

Meer aandacht voor mogelijke spanningen

In eerdere versies van de stadsmonitor kwam steeds aan de orde dat aan de oppervlakte in Nijmegen niet of nauwelijks sprake is van (grote) spanningen op het gebied van de multiculturele samenleving. Maar, zo werd daar wel steeds aan toegevoegd: de verschillende bevolkingsgroepen leven eerder naast

en soms tegenover elkaar dan dat er sprake is van integratie.

In deze versie kijken we iets nadrukkelijker dan voorheen naar mogelijke spanningen op buurtniveau.

Ruimtelijke concentratie van bevolkingsgroepen

Wanneer we in Nijmegen dertien wijken met de hoogste percentages niet-westerse migranten nemen en vervolgens kijken welke percentage van de verschillende herkomstgroepen in deze wijken woont, zien we het volgende patroon:

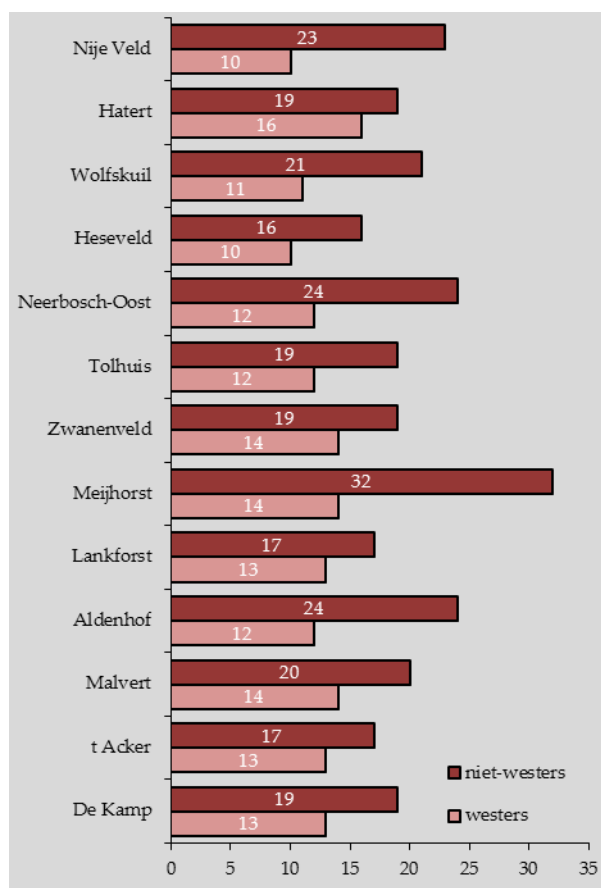
	1996	2006	2009	2011
Marokkaans	72%	78%	77%	76%
Turks	70%	72%	70%	69%
Surinaams	68%	61%	59%	59%
Antilliaans	64%	61%	62%	59%
Overig niet-westers	58%	55%	60%	58%
Westers allochtoon	46%	40%	41%	39%
Autochtoon	42%	37%	35%	35%

Illustratie 4: verdeling herkomstgroepen over de 13 wijken met hoogste percentages niet-westerse migranten

Bron: Stadsgetallen

Er is dus als het ware een driedeling. Autochtone Nijmegenaren en Nijmegenaren van westers allochtone herkomst wonen het minst geconcentreerd in de dertien onderscheiden wijken. Nijmegenaren van Turkse en Marokkaanse herkomst het meest, terwijl de overige onderscheiden migrantengemeenschappen tussen deze twee uitersten in zitten.

De dertien aangeduide wijken zijn:

Illustratie 5: verdeling herkomstgroepen over de 13 wijken met hoogste percentages niet-westerse migranten, naar wijk

Bron: Stadsgetallen

Overigens valt op dat de Nijmegenaren van Turkse en Marokkaanse herkomst bovenop hun zojuist al genoemde ruimtelijke concentratie het vaakst al genoemde ruimtelijke concentratie het vaakst wonen in de zeven wijken met de hoogste concentratie allochtonen. Van alle Nijmegenaren van Marokkaanse herkomst woont maar liefst de helft in een van deze wijken, van alle Nijmegenaren van Turkse herkomst betreft het 43%.

Verschillende waardeningen

Al geruime tijd vragen we periodiek in de Stadspeiling in welke mate burgers positieve en/of negatieve kanten onderscheiden als het gaat om de bevolkingssamenstelling van hun wijk en speciaal daarbij de aanwezigheid van als allochtone groepen aangeduide burgers.

- De perceptie van grote verscheidenheid qua etnische herkomst.*
Gemiddeld vindt 19% van de Nijmeegse burgers dat er sprake is van grote etnische diversiteit in de eigen wijk. Daarnaast is 34% van mening dat er wel sprake is van etnische diversiteit in de eigen wijk, maar dat deze niet groot is.
In de aandachtsgebieden vindt ongeveer het dubbele - dat wil zeggen 35% of meer - dat er sprake is van grote etnische diversiteit.

- *Nee, er zijn geen positieve kanten aan de aanwezigheid van etnische groepen (in mijn wijk).*
Deze mening wordt door 23% van de Nijmeegse burgers gedeeld. In de aandachtsgebieden “oude stadswijken” is dit percentage nagenoeg hetzelfde. In de andere vier clusters van aandachtsgebieden (aandachtsgebieden in Nieuw-West, Dukenburg en Lindenholt en aandachtsgebied Hatert) vindt ruim 30% dat er geen positieve kanten zijn aan de aanwezigheid van etnische groepen in de wijk.
- *Ja, er zijn positieve kanten aan de aanwezigheid van etnische groepen (in mijn wijk).*
Hier antwoordt 54% van de Nijmeegse burgers met ‘ja’. In de aandachtsgebieden “oude stadswijken” is dit percentage zelfs 55%. In de andere clusters van aandachtsgebieden is het daarentegen een stuk minder: Nieuw-West 43%, Hatert 45%, Dukenburg 38% en Lindenholt 44%.
- *Ja, er zijn negatieve kanten verbonden aan de aanwezigheid van etnische groepen (in mijn wijk).*
Gemiddeld vindt 32% van de Nijmeegse burgers dit. Ook hier scoren de aandachtsgebieden “oude stadswijken” hetzelfde, terwijl in de andere clusters van aandachtsgebieden (weer) 40% of meer van de bewoners van mening zijn dat er negatieve kanten verbonden zijn aan de aanwezigheid van etnische groepen in de wijk. Als mensen spreken over positieve kanten die aan de aanwezigheid van verschillende etnische groepen verbonden zijn, heeft men het vooral over zaken als: dat het interessant is om nieuwe culturen te leren kennen, dat verschillen leerzaam zijn e.d. Wanneer negatieve kanten in het geding zijn, springen vooral twee zaken eruit: enerzijds dat die andere gemeenschappen zich terugtrekken, de Nederlandse taal niet beheersen en dus niet benaderbaar zijn; anderzijds de overlast van allochtone jongeren.
- *Ja, ik ben tevreden over de bevolkingssamenstelling in mijn wijk.*
Dit vindt 61% van de Nijmegenaren. 14% geeft aan ontevreden te zijn. In de aandachtsgebieden verschillen deze cijfers:

Aandachtsgebied(en)	tevreden	ontevreden
Lindenholt	49%	23%
Oude stadswijken	47%	22%
Dukenburg	43%	28%
Nieuw-West	42%	23%
Hatert	41%	27%
Nijmegen gemiddeld	61%	14%

Illustratie 6: percentage dat tevreden is over de samenstelling van de bevolking in de wijk

Bron: Veiligheidsmonitor 2011

- *Het samenleven tussen autochtonen en allochtonen in mijn wijk gaat niet goed.*
In Nijmegen vindt 7% dit. In drie clusters van aandachtsgebieden - Nieuw-West, Hatert en Lindenholt - gaat het substantieel om hogere percentages; respectievelijk 10, 14 en 11%. Overigens zegt 51% van de Nijmegenaren dat dit samenleven wel goed gaat. Vooral in de aandachtsgebieden in Nieuw-West zijn veel minder mensen (39%) die mening toegedaan.
- *De laatste tijd ben ik negatiever gaan denken over de relatie tussen autochtonen en allochtonen.*
‘Ja’, zegt 13% van de Nijmegenaren. Nee, ik ben juist negatiever hierover gaan denken, zegt ook 13%.
Over de hele linie valt dus op dat de beelden met betrekking tot de aanwezigheid van etnische groepen in de wijk, in de aandachtsgebieden op aanmerkelijk meer weerstand tegen die aanwezigheid wijzen dan gemiddeld in de stad.

Maar zijn het ook spanningen?

Als zodanig zijn sommige uitspraken helder. Een behoorlijke groep mensen verbindt negatieve gevoelens aan de aanwezigheid van verschillende etnische gemeenschappen in de eigen wijk. Gemiddeld zegt bijna een kwart dat er geen positieve kanten aan die verscheidenheid zitten en vindt bijna een derde dat negatieve kanten daarbij overheersen. Toch duidt dat niet zonder meer op spanningen. En wel om twee redenen.

Op de eerste plaats blijkt na doorvragen dat het bij de perceptie van negatieve kanten vooral gaat om twee zaken: de veronderstelde beslotenheid van allochtone gemeenschappen en de overlast van jongeren. De aangeduide beslotenheid hoeft men niet alleen als negatief te zien, maar kan bijvoorbeeld ook opgevat worden als een uitnodiging om (meer) met elkaar kennis te maken, om (meer) voor elkaar open te staan. Jongerenoverlast is inderdaad een serieus probleem, maar valt niet alleen te relateren aan interetnische conflicten.

Op de tweede plaats valt op dat ondanks alles ruim 60% wel tevreden is over de bevolkingssamenstelling van de eigen wijk en vindt maar 7% dat autochtonen en allochtonen niet goed met elkaar samenleven in de eigen wijk. Ook in wijken waar dit percentage hoger is, is het nooit meer dan 14%. Dat betekent dat voor zover het gaat om feitelijk gedrag, het samenleven van de verschillende bevolkingsgroepen ruimschoots als positief wordt gewaardeerd.

Expliciet gevraagd naar ergernissen en spanningen...

Zijn er wel eens situaties waarin u zich ergert aan andere bevolkingsgroepen in de wijk? In Nijmegen beantwoordt 31% van de burgers deze vraag met 'ja'. In de aandachtsgebieden zegt 36% dit en in de rest van de stad 28%.

Overigens verschillen de ergernissen niet tussen de verschillende bevolkingsgroepen. Mensen van niet-westerse herkomst ergeren zich in dezelfde mate als autochtone burgers soms aan andere bevolkingsgroepen in de wijk.

Maar ergernissen zijn nog geen spanningen. 12% van de Nijmeegse burgers is van mening dat ergernissen ook daadwerkelijk gerelateerd kunnen worden aan spanningen (tussen bevolkingsgroepen). In de aandachtsgebieden is dit 17%, in de rest van de stad 8%.

Om welk soort spanningen gaat het dan?

- In 35% van de gevallen blijkt het te gaan om burenruzies.¹
- In 27% van de gevallen om jongerenoverlast. Bij een kwart van de gepercipieerde samenhang tussen jongerenoverlast en spanning is expliciet gewezen op de aanwezigheid van jongeren van Marokkaanse herkomst.
- In 19% van de gevallen is expliciet verwezen naar allochtonen. Twee van de drie keren naar spanningen tussen allochtonen en autochtonen. Genoemd zijn vooral spanningen met Marokkanen, soms ook met Antillianen of Molukkers (in Hatert). Een van de drie keren gaat het om spanningen tussen allochtonen onderling. Meestal tussen Antillianen en Marokkanen (bijvoorbeeld in Nije Veld), soms tussen Marokkanen en Molukkers (in Hatert).
- Ook in 19% van de gevallen gaat het om overige zaken. Daarvan zijn de belangrijkste: alcohol- en druggebruik, overlast van kinderen, escalaties als gevolg van inbraak, gedrag van studenten.

In de aandachtsgebieden is deze verhouding iets anders. Daar worden de meeste spanningen die tot uitbarsting komen gerelateerd aan jongerenoverlast (31%), gevolgd door burenr (28%), allochtonen (21%) en overig (20%).

Bronnen

- Stadspeiling 2011
- Veiligheidsmonitor 2011
- Stadsgetallen

¹ Let wel: in 35% van de gevallen die door 12% van de Nijmeegse bevolking genoemd zijn.